

MUISTEMIA NELJÄNNEKVUOSISADAN TAKAA.

Kun taidan olla ainoa vielä elossa oleva niistä toimittajista, jotka Sosialidemokraatti-lehden (nykyisen Uuden Ajan edeltäjän) toimituksessa istuivat sen ensimmäisenä ilmestymisvuonna, sallittaneen minun esiintyä näin juhlammeron palstoilla muutamilla muistelmilla lehden alkutaipaleelta.

Se oli oikeastaan Eetu Salin-vainajan vika, että jouduin politiikkaan aktiivisesti mukaan, sillä hän se laahasi minut Sosialidemokraatti-lehteen. Hän oli saanut päähänsä, että lehdessä tarvittiin lisävoimia ja kun olimme jonkun verran puhailleet yhdessä osuusliikkeessä, arveli kai nuoresta miehestä voivan olla jotakin hyötyä. Ja kun hän oli tottunut saamaan ~~vahtonsa~~ lävitse oli seurauksena, että minut loppupuolella vuotta 1906 istutettiin porilaisen puoluelehden toimitustuolille.

Toimitus sijaitsi silloin Konstantininkadun varrella, jossa sillä oli vain pieni huone käytettävänä. Kun siinä kolmen toimittajan lisäksi miltei aina istui sivullisiakin, jotka juttelivat ja polttelivat tupakkaansa, ei työ ollut varsin rauhallista. Tavallisesti se toimituksessa supistuikin uutisten vastaanottoon ja niiden paperille panoon ja kaikki ajattelua vaativat kirjoitukset oli laadittava kotona. Siitä huolimatta oli toimitus mieluisa oleskelupaikka. Siellä oli aina selvillä asiain kulusta ja nokkela toimitussihteerimme Jussi Rainio oli mestari onkimaan uutisia tietoonsa ja tarjoamaan niitä lukijoille maukaassa muodossa. Hänet luettiin sen ajan puoluelehtien parhaiden toimittajien joukkoon.

Kun sivullisten joukko iltaisin tuli kovin sankaksi ja työnteko sen johdosta kävi mahdottomaksi, oli Rainion tapana ottaa

korttipakkansa esiin ja haastaa koko miesjoukko "knorrin" peluuseen. Siinä hän tavallisesti veti pitemmän korren, vilkasa jatkuksinen ja nopea suunnittelija kun oli. Mutta niinpian kuin Tietotoimiston uutisia ruvettiin illalla puhelimesta antamaan, kuului hänen suustaan äkäinen "hiljaa" ja silloin istuttiin kuin kirkossa odotellen mitä kaikkea lankaa myöten tuli. Ja tavallisesti sieltä tulikin miltei päivittäin jotakin, mikä piti jännitystä yllä. Ajat olivat silloin täynnä odotusta. Uusi valtiopäiväjärjestys oli juuri saatu vahvistetuksi ja joka puolueessa valmistautttiin käymään ensimmäisiin yleisiin vaaleihin.

Eetu Salin, joka oli lehden vastaava toimittaja, oli myös ahkera vieras toimituksessa, vaikka ei sanottavasti ottanutkaan varsinaiseen toimitustyöhön osaa. Hän oli kuitenkin tuiki tarpeellinen neuvonantaja, sillä olihan hän kuin vanha veteraani meihin nuorempiin verraten ja tunsiperinpohjin niin hyvin oma puolueen asiat kuin myös maan yleispolitiikan. Kun hänellä sitäpaitsi oli erinomainen, alati pettämätön vaisto ja suurenmoinen taktillinen kyky suunnitella vastaista toimintaa, oli hän korvaamaton neuvonantaja toimitukselle samoin kuin koko piirillekin.

Kaikki voimat silloin saatiinkin ponnistaa, sillä, kuten sanottu, ensimmäiset vaalit olivat ovella. Vaaliyllytystä harjoitettiin voimallisesti, niin että koko maa kummeksuen seurasi sen menoa. Eihän semmoiseen oltu totuttu nelisäätyisen eduskunnan aikana, eikäpä sitä silloin olisi tarvittukaan. Mutta nythän olikin kysymyksessä saada työväelle ensi kerran riittävästi edustajia uuteen eduskuntaan. Tätä varten oli vaalipuhetilaisuuksia pitkin koko talvea. Joka miehelle riitti siinä työtä. Se ei ollut helppoa hommaa; ainakin minulle uutena miehenä tällantapaisissa puuhissa oli vaaliohjelman selittäminen outoa. Hyvin siitä kuitenkin selvittiin, sillä väki ei ollut varsin vaativaista. Se oli kiittollinen vähimmästäkin ja tiedonjanoisina seurattiin kaikkia puhe-

tilaisuuksia.

Näissä ensimmäisissä samoinkuin joissakin myöhemmissäkin vaaleissa oli eräs erikoinen vetonumero, joka suuresti huvitti yleisöä. Semmoisina olivat puolueiden keskeiset väittelytilaisuudet, joita eri puolilla maata pantiin toimeen. Porinkin piirissä niitä väkevästi harrastettiin ja kun niihin mentiin nuoruuden rohkeudella ja häikäilemättömyydellä, selviydettiin tavallisesti voitollisesti toisten puolueiden vanhoistakin politiikoista. Ensimmäinen sentapainen väittelytilaisuus pidettiin Rauman Palokunnantalolla, joka silloin oli ahtaen täynnä väkeä. Tämä väittelytilaisuus kesti yhteen menoon kokonaista 9 tuntia, eikä kenenkään mieleen pätkähtänytkään välillä poistua ulos salista. Rauman seminaarin johtaja, vanha ukko Hynninen siellä hoiteli porvarillisten puolesta väittelyä ja tottuneena puhujana hän pitikin erinomaisesti puoliaan. Mutta hyökkäävä puoli, sosialidemokraatit, olivat tietysti paremmalla puolella voidessaan kaikesta pahasta syyttää siihen asti asioita hoitaneita puolueita. - Seuraava samantapainen tilaisuus oli Porissa niinikään Palokunnantalolla. Sekin oli huomattava tilaisuus eikä väenpuutetta tarvinnut sielläkään valittaa. Porvarillisia edustivat tottuneet väittelijät, kuten tri Nortamo, tri Rapola ja maisteri Autere, joka vartavasten oli lähetetty Helsingistä avuksi. Meillekin oli Helsingistä lähetetty avuksi maisteri Sulo Vuolijoki, joka ilkeän kielensä takia oli pelätty vastustaja. Siinä väiteltiin sosialidemokratian ohjelma pohjiaan myöten ja taisimme saada tehdä selvää siitäkin, niittokoneellako vai käsin tulevassa sosialistisessa yhteiskunnassa heinäniitetään, miten siellä vaivaiset hoidetaan ja kuka tyhjentää lantaruumat, kun keran täysi tasavertaisuus on vallitsemassa. Porvarilliset väittelijät näkyivät tarkkaan lukeneen saksalaisen Eugen Richterin kirjoja, joissa tämäntapaiset jutut olivat hyvin oleellisena osana.

Tärkeimpänä vaalivälineenä oli tietysti kaikista vaalivalis-

tustilaisuuksista huolimatta kuitenkin sanomalehti ja sitä koetettiin senvuoksi toimittaa niin, että kansa heräisi ja lähtisi vaaleihin. Vastustajat panivat tietysti myöskin parastaan ja varsinkin silloiset suomettarelaiset olivat mestareita keittämään kokoon herkkupaloja sosialistien hulluista suunnitelmista ja niistä vaaroista, joita kansalle koituisi, jos kallistaisivat korviaan näiden puheille. Ennen vaaleja julkaistiin heidän toimestaan eräs lentolehtinenkin, jolla oli vaikuttava nimi "Silmät auki". Se oli valheellisimpia tekeleitä mitä senkään jälkeen toimitettujen vaalien aikana on tarvinnut nähdä. Sen esittämiä juttuja vastaan täytyi käydä sotaa. Suoranaisia hullutuksia esitettiin eräältä toiselta taholta. Porin piirillä oli pari omaa kuuluisuuttaan, joiden puuhia koko maa seurasi huvitettuna. Nämä miehet: Frans Nuupala Tyrvältä ja Teffaan Valeni Kullaalta, olivat laatineet oikein omia ohjelmiaan, joissa kansantajuisesti selitettiin kuinka tämä yhteiskunta aina lantäläjien hoitoa myöten oli parannettava. Niistä kuitenkin selvittiin tekemällä sekä ohjelmat että miehet naurunalaisiksi.

Pahimman pähkinän koko vaalitaistelussa heitti meille sosialidemokraattisen puolueen vanhuudenvakuutusvaatimus. Oulussa pidetyssä puoluekokouksessa oli otettu puolueen ohjelmaan vaatimus, että kaikille 55 vuotta täyttäneille oli valtion toimesta maksettava 350 markan suuruinen eläke. Tämä oli erinomaisen vaikuttava ohjelmakohta ja valitsijat näyttivät panevan tämmöiselle edulle suuren arvon. Sitä käytettiin senvuoksi ahkerasti vaalitaistelussa. Mutta sitten tuli eräs ilkeä suomettarelainen, tri August Hjelt, joka varsin viattomasti kysyi: mistä otetaan rahat tähän kauniiseen uudistukseen. Samalla hän todisteli, että valtiolta ei koskaan liikenisi niin suurta summaa kuin 100 miljoonaa markkaa (Se oli silloisen rahan mukaan; nykyisessä rahassa siis n. 1 miljardi markkaa) tähän tarkoitukseen. Tämä hyök

käys oli tietysti koetettava torjua, eikä siitä selvinnyt selittämällä kysymyksen tekoa pelkästään porvarien juoniksi, niinkuin useimmista muista vaikeista kysymyksistä. Muistan nähneeni paljon vaivaa laatiessani useampiosaista kirjoitusta, jossa todisteltiin, ettei tämän vaatimuksen toteuttaminen maksa niin paljon kuin hra Hjelt oli laskenut ja samalla osoittamalla kuinka siihen tarvittavat varat saataisiin kokoon. Tämä oli tietysti turhaa vaivaa, eikä sillä ketään saanut vakuutetuksi. Koko pulma tuli sittemmin varsin helposti ratkaistuksi, kun Sulo Vuolijoki "Työmieheen" kirjoittamassaan kirjoituksessa selitti, että rahat otetaan "riistäjään pussista". Se selitys kävi täydestä ja me pahoittelimme, ettemme olleet sitä hoksanneet, vaan olimme nähneet niin paljon turhaa vaivaa hakemalla asiallisia selityksiä.

Tammikuussa 1907, siis ennen vaaleja, väsähti Eetu Salin ja vaati minua kanssaan Kyläsaarella olevaan mökkiinsä, jossa hänen oli tarkoitus saattaa itsensä kuntoon. Läksimme mökille ja siellä alettiin mitä reippainta elämää. Aamulla aloitettiin päivä kunnollisella aamuvoimistelulla, sitten mentiin pakkaista huolimatta ikkialastomina ulos ja kaadettiin sangosta pari sangollista kaivovettä niskaamme ja kaupanpäällisiksi piehtaotiin lumessa. Tämä ei ehkä tunnu aivan uskottavalta - ei ehkä niin paljon minuun nähden, joka olin vielä nuori, mutta siitä huolimatta sain naapureilta "hullun maisterin" nimen - mutta Salinista sitä tuskin kukaan haluaa todesta ottaa. Vakuutan kuitenkin meidän eläneen koko tammikuun tällä tavalla, onpa minulla siitä vielä tallella valokuvakin todistuskappaleena. Senjälkeen käytettiin päivä lukemiseen, vaalikirjoitusten laatimiseen ja shakinpeluuseen. Tietysti ylläpidettiin myös valistavaa ja henkevä keskustelua, kun työ ei enää maittanut. Se oli rauhallisin vaalikausi, mitä minulla koskaan on ollut.

Jännityksellä odotetut ensimmäiset vaalit maaliskuun 15 ja 16 päivinä 1907. Ne antoivat tunnetun tuloksensa: 80 sosiaalidemokraattista edustajaa. Tulos oli yllätys kaikille, ennenkaikkea sosiaalidemokraattiselle puolueelle itselleen. Niin suurta edustajamäärää ei kukaan ollut uskaltanut vakavissaan ajatella. Myöskin Porin piiri piti hyvin puolensa. Siellä sai sos. dem. puolue osalleen 55 % annetuista äänistä, saaden lävitse 10 edustajaa 17:sta. Voipa sanoa, että oli onni, ettei saatu enemmän, sillä Porin piirissä ei oltu arvattu asettaa ehdokkaitakaan enempää kuin juuri kymmenen. Valitettavasti ei enää viime vuosina käydyissä vaaleissa ole päästy yhtä hyvin tuloksiin eivätkä ehdokkaatkaan sen jälkeen enää ole loppuneet. Syynä viimeaikaisiin huonompiin tuloksiin on ennenkaikkea kommunistien aikaansaama hajaannus, jonka voittaminen nähtävästi tulee viemään vielä jonkun aikaa.

Menneiden aikojen muistelemissa on aivan oma viehätyksensä ja jälestä käsin ne tuntuvat saavan päälleen kauniin hohteen, jota ei nykyhetken tapahtumissa taistelujen keskellä tavallisesti huomaa. Porinkin puolueoloista neljännesvuosisadan takaa olisi pitkältikin hauskaa muisteltavaa, mutta riittäköön tällä kertaa minun osaltani.